

THOMAS MERTON ÚJ KÖNYVE

„SENKI SEM KÜLÖNÁLLÓ SZIGET; minden ember egy rész a kontinensből, az egésznek egy darabja.” John Donne-nak, a 16. századi angol pap-költőnek e néhány sora az utóbbi években több könyv mottójában és címében is felbukkant. Senki sem sziget: az ember nem élhet a többiektől elszigetelt, magányos életet, nem élhet emberi életet közösség nélkül; mindenki felelős a közösség, az emberiség sorsáért.

A kollektív felelősség gondolatát főleg a második világháború vetette fel. Senki sem sziget — ezt választotta három éve megjelent könyvének címéül Thomas Merton is. Ő azonban már a maga eredeti teljességében használja föl Donne szövegét s a maga teljességében bontja ki ezt a gondolatot. Az embernek nemcsak természetes élete lényegesen közösségi, hanem természetfölötti élete is. Megszentelődésünket sem érhetjük el önmagunkba zárva, magányosan. Ki kell lépnünk önmagunkból, hogy Krisztushoz hasonlóvá alakulhassunk, s a keresztségben belekapcsolódva Krisztus Titokzatos Testébe þennünk is megindulhasson Isten természetfölötti, rejtett élete.

Merton esszé-szerű fejezetekben beszél a lelkiélet különböző területeiről, a reményről, a lelkiismeret és a szabadság viszonyáról, hivatásunkról, az őszinteségről, az irgalomról, a béleő magányról. Könyvéből mégis egységesen rajzolódik elénk a lelkiélet klasszikus útja, Krisztus követésének kétezer éves útja. Senki sem sziget: csak az boldog, aki boldogságát meg tudja osztani mással, aki szeretni tud másokat. Szeretetünk legtökéletesebb foka az Úr Krisztus iránt való szeretetünk. Istenszeretetünk alapföltétele pedig az, hogy tudunk remélni Istenben. Ez a remény lefoszt rólunk mindent, ami nem Isten. A keresztény élet lényege: le kell vetnünk régi önmagunkat és Krisztushoz hasonlóvá, Krisztussá kell válnunk. Az aszkézis célja nem az, hogy tönkretegyük testünket, hanem, hogy szabaddá tegyük magunkat Istennek. A lelkiélet legnagyobb veszélye, hogy önmagunkat keressük, s nem az Istent. Alázatos önismerettel föl kell ismernünk saját semmisségünket, és Istent kell életünk középpontjává tennünk. „Istenfiúságunk nem pusztá metafora vagy jogi föltevés csupán, hanem természetfölötti valóság. A Szentlélek műve, aki nemcsak bizonyos jogokat biztosít számunkra Isten előtt, hanem megneemesíti és teljessé teszi személyiségünket is, azáltal, hogy minden egyes embert azonosít Isten egyszülött Fiával, Krisztussal, a Megtestesült Igével. A keresztény ember tehát nemcsak önálló személy; személyisége fel is magasztosult, hisz azonossá vált Avval, aki az Atya minden szeretetének tárgya: az Isten Igéjével. Mindegyikünk akkor válik tökéletesen önmagává, amikor a Szentlélekben Krisztussá változott.”

Krisztus követésének örök útját rajzolja meg Merton is: a lélek önmagára eszmélésének, önmagából kivetkőzésének, majd Krisztussal való egyesülésének útját. A könyv mégis mindenestül modern. Közvetlen őszintesége, lebilincselő frissége néhány lap után meggyőzi olvasóját arról, hogy a kereszténység örök igazságai ma, a mi számunkra is nélkülözhetetlenül fontosak és időszerűek. Merton azokból a problémákból indul ki, amelyek mindnyájunkat foglalkoztatnak. De nem elégszik meg a szokványos feleletekkel: a látszatok és apróbb-nagyobb öncsalások mögé hatolva megmutatja az egyetlen valóságos megoldást, Isten útját.

S itt rejlik Merton könyvének másik nagy értéke. Élete, de könyvei is mutatják, hogy közülünk való, hozzánk hasonló ember, aki éppen konverzióval lépett rá arra az útra, amelyet mindannyiunknak követnünk kell. Közülünk való, a miénkhez hasonló nehézségekkel, kétségekkel, kísértésekkel. S most ő

ugyanolyan nyíltan, ugyanolyan őszinte igazságkereső lélekkel, mint konverziója előtt, beszél a lelkiéletéről — Krisztusban való életünkről és Krisztus életéről mibennünk. Olyan természetesen beszél a természetfölötti életéről, hogy még a hitében megrendült olvasónak is meg kell éreznie: a kegyelem és a természetfölötti világ is valóság; ha nem is érzékelhető, mégis legalább olyan valódi valóság, mint a természetes világ. Merton eleven közvetlensége, szinte azt mondhatnánk, természetfölötti realizmusa nagyon erős és modern bizonyosság a természetfölötti élet realitása és végtelen értéke mellett.

Ugyanilyen őszintén beszél saját szerzetéről, illetve általában a monasztikus szerzetesekről. Mivel ezeknek elsődleges hivatásuk életük megszentelése, a Krisztusban való élet, náluk sokkal jobban kiütköznek azok a sajátos hibák is, amelyeket könnyen elkövethet minden tökéletességre törekvő ember. Ezért hivatkozik többször az ő példájukra: így sokkal plasztikusabban, sokkal közvetlenebbül tud rámutatni a lelkiélet végtelenbe nyíló lehetőségeire, de egyúttal a közbén fenyegető veszélyekre is. Merton könyveinek közvetítésével így valamiképp a szerzetesség példamutató jellege valósul meg, bár ő maga is többször határozottan kifejti utilitarista gondolkozású nemzedékének: a monasztikus szerzetesség elsődleges célja egyáltalán nem az, hogy hasznot — akár természetfölötti hasznot — hajtson az embereknek. A szerzetesség lényege az Istennek teljesen odaadott életáldozat.

A könyv varázsának titka, hogy szerzője trappista — és költő. Szerzetes, aki a lelkiélet legnagyobb mestereitől tanult, az Egyház legnagyobb misztikusainak szellemi fiaként indult el Krisztus követésének útján. És költő, aki az igazi művészlélek megnyílottságával jár ezen az úton, s aki mindenki számára érthetően el tudja mondani — sokszor éppen a művészet kifejezőeszközeivel — azt, amit útján tapasztalt. Ennek a két tényezőnek szerencsés szintézise valósul meg ebben a könyvében.

Voltak, akik Merton önéletrajzát (A hétlépcsőjű hegy) Szent Ágoston Valomásaival vetették össze. Talán éppen ez a szintézis teszi Szent Ágostonhoz hasonlónak. S valóban, Ágostonra emlékeztet Merton sajátos stílusa is: ugyanazt a gondolatot sokszor már a következő mondatban az ellenkező oldalról, az előző mondat megfordításával is megvilágítja, hogy így teljesebb képet adhasson a valóságról, s egyben megadja a következő gondolathoz kapcsoló láncszemet is. Az a sajátos belső gondolatrítmus, amely annyira vonzóvá teszi Szent Ágoston írásait, teszi nagyon egyszerűvé s ugyanakkor feszülten érdekessé Mertonnak ezt a könyvét. Isten megtalálásáról pl. így ír:

„Ha nagyon könnyen rátalálok — talán nem is az én Istenem.

Ha nem remélhetem, hogy valaha is megtalálom — vajon az én Istenem-e ?

Ha mindenütt megtalálom, ahol akarom — vajon megtaláltam-e ?

Ha Ő mindenütt megtalál, ahol akar, s megmondja, ki ő és ki vagyok én, s ha aztán tudom, hogy ő talált rám, akit én nem tudtam megtalálni: akkor tudom, hogy ő az én Uram, Istenem — ujsa, amely a semmiből teremtett, megérintett engem.”

Világhírűvé lett önéletrajzát ezzel a mondattal fejezi be Merton: *Sit finis libri, non finis quaerendi*. A könyvnek vége van, de az igazságkeresés és az istenkeresés továbbfolytatódik. Evvel az érzéssel teszi le az olvasó ezt a könyvet is: a könyvnek vége, de Isten keresése továbbfolytatódik — sőt talán most kezdődik igazán.

Lukács László